

“Jongeren gaan niet meer naar de kerk, maar geloven wel degelijk!”

Interview n.a.v. onderzoek Maerten Prins over geloof onder jongeren

Jongeren in Nederland willen nergens meer bij horen. Ze gaan niet meer naar de kerk, maar zeggen wel te geloven. Tachtig procent bidt zelfs! Maar hoe kan dat zonder kerk? En waarin geloven ze dan? Cultuurpsycholoog Maerten Prins vroeg zich dit ook af en deed onderzoek naar jongeren en religiositeit. Onlangs promoveerde hij op dit onderzoek aan de Radbouduniversiteit in Nijmegen. Tijd voor een gesprek.

Waar ging uw onderzoek precies over?

Mijn onderzoek ging over hoe jongeren reageren op de individualisering van de samenleving; hoe krijgt dat individualisme vorm in het leven van jongeren? Ik merkte dat religie en levensbeschouwing een zeer grote rol spelen binnen de jeugdcultuur, maar dat jongeren niet zo'n behoefte hebben zich te binden aan een kerk of organisatie. Ze hebben een beetje bindingsangst en hebben het gehad met vaste kaders.

En nu bent u er achtergekomen dat jongeren massaal aan het bidden slaan. Waar komt dat religieuze verlangen vandaan?

Ik zou het niet direct een religieus verlangen willen noemen; jongeren bidden al langer, maar dat is nooit goed onderzocht. Ik ben begonnen vanuit de observatie dat jongeren in Nederland voorop lopen in de westerse wereld wat betreft ontkerkelijking. Maar het rare is: ze gaan niet meer naar de kerk, maar bidden wel! Dat vind ik vreemd. Dus ik vroeg aan jongeren: bid je wel eens, heb je behoefte om te bidden? Van de zevenhonderd jongeren die meewerkten aan het onderzoek gaf tachtig procent aan wel eens te bidden, maar dit bleek geen gebed tot God te zijn. Je moet de vraag voorzichtig formuleren, want als je zegt: bid je wel eens tot God, dan schieten ze in de stress!

Tot wie of wat bidden ze dan?

Tot een hogere macht, iets hogers, of soms ook tot zichzelf. Als een soort meditatie. Dat kunnen ze niet definiëren.

Vinden jongeren dat niet zinloos, bidden terwijl ze niet goed weten tot wie of wat ze bidden?

Nee, natuurlijk is dat niet zinloos! Het maakt niet uit tot wie je bidt, het gaat om het effect van het gebed. Stel dat een familielid overlijdt. Daar moet je iets mee. Je kunt de situatie niet veranderen, dus het beste is dat je jezelf verandert. Jongeren bidden dan ook niet dat de situatie verandert of dat een hogere macht ingrijpt, maar ze vragen alleen om zelf sterker te worden zodat ze met het verlies om kunnen gaan. Ik noem dat zelf-therapie.

Is dat religieus verlangen, zo wil ik het toch maar noemen, niet iets van alle tijden? Vooral als er iets ergs gebeurt? Wat is daar nieuw aan?

Dat jongeren niet kerkelijk zijn en toch bidden; omdat bidden iets typisch kerkelijks is. Ze nemen het ook bidden, en vaak doen ze het zelfs op een rituele manier: 's avonds, in hun bed, met de ogen dicht en de handen gevouwen - dus op de klassieke manier. Dat is natuurlijk nergens voor nodig, maar het zit blijkbaar in hun opvoeding of het zijn overblijfselen van de kerk. En er is natuurlijk niemand die dat controleert als ze 's avonds in hun bed bidden.

U stelt in uw onderzoek dat jongeren een "coherente identiteit" proberen op te bouwen. Wat bedoelt u

daarmee?

Jongeren zijn op een moment in hun leven aangekomen dat ze een eigen identiteit op moeten bouwen. Dat doen ze door zich te spiegelen aan anderen en dingen uit te proberen. Met coherente identiteit bedoel ik dat je weet wie je bent, en dat je dat in alle omstandigheden en ook na een jaar nog bent. Een onveranderlijke kern. Het opvallende is dat ze die kern niet zoeken bij één instituut, of één religie, maar dat ze overal iets vandaan plukken. Jongeren gaan niet meer naar de kerk, maar je kunt zeker niet zeggen dat ze niets geloven, want ze geloven dus juist heel veel. Ze zijn op zoek naar iets spiritueels, en dat is blijkbaar inherent menselijk. Je kunt alle informatie in de wereld niet zomaar tot je nemen, daar moet je structuur en zin in kunnen aanbrengen. Dat deed je vroeger door naar de kerk te gaan, daar kreeg je een kant en klaar kader aangereikt; tegenwoordig knutselen jongeren dat zelf in elkaar. "Doe-het-zelfreligie" noem ik dat in mijn proefschrift. Jongeren nemen verschillende dingen over uit verschillende religies en levensovertuigingen: holisme, astrologie, horoscopen, reïncarnatie, en vooral oosterse religie vinden ze interessant. Zonder zingeving kunnen ze niet, maar ze willen het zelf uitzoeken. En ja, als dat voor hen werkt, dan werkt het. Ik vind het knap dat ze het kunnen.

De strijd in de jaren '60 voor bevrijding van de strakke kaders is een verkeerde strijd geweest?

Nee. Het is goed dat die kaders ter discussie zijn komen te staan, maar ze zijn wel een eind doorgeslagen. Opeens zijn ´lle kaders weg, en dat is wel een beetje vervelend. Maar de kerk bijvoorbeeld was ook wel heel kneuterig. Als je kijkt welke invloed de rooms-katholieke kerk heeft gehad op het gezinsleven, dat was ook niet allemaal even fijn. Bij de huidige culturele en maatschappelijke ontwikkelingen past de kerk zoals die is niet meer, die is te strikt, te strak, te dogmatisch, te alomvattend.

Vertelt u eens hoe de kerk jongeren moet trekken.

Ik denk dat kerk wel degelijk jongeren binnen kan krijgen, maar niet permanent, niet voor alle waarden en normen die eraan vastzitten. Ik zag laatst een goed voorbeeld daarvan: een kerk die aanbood om een dienst te leiden bij een overlijden, of die persoon nu gelovig was of niet. Dat is typisch zo'n moment waarop mensen houvast zoeken, gaan bidden, ze moeten met dat verlies om zien te gaan en de kerk kan daar natuurlijk ontzettend goed bij helpen. Degene die de dienst leidt, zegt dan: ik leid de dienst en probeer daar iets kwijt te kunnen van mijn religie, maar ik dring het niet op. Wat ze ervan overnemen is mooi meegenomen. De rituelen kun je jongeren sowieso aanbieden. Daar is de kerk ontzettend goed in. Maar anderzijds houden kerken teveel vast aan een totaalpakket: als je lid wordt van de kerk, moet je overal mee instemmen. Ik vind dat de kerk een te negatieve uitstraling heeft, wat heb je daar als jongere nu te zoeken? Ik vind het zo "doemerig" allemaal. Niet vrolijk. Het zou wat luchtiger mogen. Die kerk biedt je weinig troost. Vind je niet?

Nee, ik vind van niet. Als ik u even mag updaten: je hebt tegenwoordig kerken waar het wel degelijk de pan uitswingt. En ook kerken speciaal voor jongeren zijn redelijk populair.

Ja dat klopt, dat spreekt ook aan bij jongeren, ik denk dat d´t de goede manier is. Alhoewel zo'n jongerenkerk meer uit vriendengroepen met een religieuze component bestaat, heb ik het idee. Maar ze spreken jongeren wél aan, omdat ze redelijk klein en autonoom zijn. En jongeren richten zélf zulke gemeenschappen op. Dan werkt het.

Wilfred Hermans